

**Муниципальное бюджетное общеобразовательное учреждение – средняя
общеобразовательная школа им. Героя Советского Союза Калоева Г.А. с. Веселое
Моздокского района Республики Северная Осетия-Алания**

363706, РСО-Алания, Моздокский район, с.Веселое, ул. Х. Хугаева 26

тел/факс 8-86736-95285

Рассмотрено
Руководитель ШМО

«27» августа 2020 г.

Протокол № 1
от «27» августа 2020 г.

Утверждаю
Директор школы МБОУ СОШ с.Веселое
Дзедоева Ф.Л.
«29» августа 2020 г.

**Рабочая программа
по осетинскому языку (владеющая группа)**

4

класс _____

срок реализации _____ 1 год _____

Составитель программы
Тебиева М.В. , соответствие

_____
(указать ФИО учителя, квалификационная категория)

Принято на заседании
Педагогического совета
МБОУ СОШ с.Веселое
Протокол № 1
от «28» августа 2020 г.

2020-2021 год

Ирон æвзаджы программæ 4 къласæн

Æмбарынгæнæн фыстæг

Ирон æвзаджы ахуырадон программæ 4-æм къласæн арæст æрцыд ног Федералон Паддзахадон Ахуырадон Стандарты (ФПАС-ы) домæнтæм гæсгæ æмæ ирон æвзаджы ахуырадон программæйы бындурыл.

Цыппæрæм къласы кусæн программæ арæст æрцыд ног иумæйаг паддзахадон ахуырады домæнтæм гæсгæ. Ивд æрцыдысты темæтæм гæсгæ цы сахатты бæрц лæвæрд æрцыд уыдон (*къуыри – 2 сах. æдæппæт – 68 сах.*) æмæ уыдонмæ гæсгæ конд æрцыд къалендарон-тематикон пълан.

Бындур æвæрд цæуы скъоладзауты алывæрсыг рæстæн: сæ зонындзинæдтæн; хибарæй хъуыды кæныныл ахуыр кæнынæн; ныхасы æмæ хи дарыны культурæйæн; раст хъомыладæн.

Мадæлон æвзаджы руаджы скъоладзаутæ базонынц царды æцæгдзинæдтæ, йæ сусæгдзинæдтæ.

Ахуыр æмæ хъомылады хæстæ скъолайы кæрæдзиуыл хъуамæ цæуой æнгом баст. Скъола ахуыргæнинагты хъуамæ ифтонг кæна сæ кармæ гæсгæ хъæугæ зонындзинæдтæй, рæзын сæм кæна адæймаджы хуыздæр миниуджытæ, цæттæ сæ кæна цардмæ.

Райдайæн скъолайы хæстæн сæ ахсджиагдæр у мадæлон æвзаг ахуыр кæнын, уымæн æмæ уый у иннæ предметтæ ахуыр **кæныны**, националон культурæйы бындур, æргом кæны **йæ** адæмы миддуне, истори, йæ фыдæлты царды сусæгдзинæдтæ.

■ Саламты Лида. Ирон æвзаг: 4 къласæн.

■ Саламты Л. Методикон амындтытæ 4-æм къласы ирон æвзаджы чиныгмæ.

Ирон æвзаг – нæ республикæйы паддзахадон æвзæгтæй иу, ирæтты мадæлон æвзаг. Ирæттæ – Республикæ Цæгат Ирыстон-Аланийы титулон наци. Куыд уырыссаг æвзаг, афтæ ирон æвзаг у филологон циклы иу хай æмæ рæзын кæны скъоладзауы коммуникативон культурæ, æххуыс ын кæны йæ ныхасы рæстæн, уæрæх ын кæны йæ дунæмбарынад æмæ хъомыл кæны ирæтты хуыздæр традицитæ æмæ æгъдæуттыл.

Ирæттæ сæ рæвзæрдæй фæстæмæ аудынц сæ мадæлон æвзагыл, уымæн æмæ æмбарынц: цалынмæ æвзаг цæра, уæдмæ фидар уыдзæн национ культурæ, национ хиæмбарынад.

Ног (дыккаг фæлтæры) стандартты домæнтæ сты, цæмæй Уæрæсейы цæрæг алы адæмæн дæр йе 'взаджы кад се 'хсæн бæрзонддæр ист æрцæуа, цæхгæр фæхуыздæр уа йæ ахуыр кæныны хъуыддаг. Уыцы хæстæ та æххæст кæны райдайæн скъола.

Райдайæн скъолайы бындур æвæрд æрцæуы сывæллæтты алывæрсыг рæстæн. Уымæ гæсгæ ирон æвзаг ахуыр кæныны хъуыддаг арæст у ахæм **нысан** æмæ **хæстæ** сæххæст кæнынмæ:

- хъуамæ сывæллæттæ сæ кæрæдзимæ иронау дзурын сахуыр уой. Уый тыххæй та хъæуы фидар фæлтæрддзинад кæсын, фыссын æмæ хъуыды кæнынæй;

- сывæллæттæ зоной: æхсæнады адæмты 'хсæн ног ахастытæ кæй ис, иннæ адæмы хæттыты сывæллæттæ дæр ирон æвзаг кæй ахуыр кæнынц, æмæ сæ уый кæрæдзийыл фидардæр кæй бæтты; сæ алыварс цæрæг адæмтимæ хæларæй цæрын кæй хъæуы, уый;

- иумæйаг ахуырадон зонындзинæдтæ бæрзонддæр кæнын; ныхасы рæзтыл кусын; фылдæр базонынмæ æмæ интеллект уæрæхдæр кæнынмæ тырнын;

- мадæлон æвзаджы фæрцы сывæллоны алывæрсыгæй хъомыл кæнын;

- райдайæн скъолайы сывæллæтты лингвистикон зонындзинæдтæ рæзын кæнын хуымæтæг хуызы, цæмæй кæсын фыссын базондой;

- адæймаджы хъуыздæр миниуджытыл хъомыл кæнын.

- хъазты хуызы сывæллæтты эмоционалон уавæр рæзын кæнын;

- зонындзинæдтæ фылдæр кæнынмæ тырнындынад рæзын кæнын. Чингуытæм,

иннæ ахуырадон предметтæм сæм аудыны цæстæнгас рæзын кæнын.

Скъолайы иннæ ахуырадон предметты 'хсæн ирон æвзаджы нысан у ирон æвзагæй зонындзинадтæ фылдæр кæнын æмæ сывæллæттæ æхсæны культурæ бæрзондæр кæнын:

1-аг нысан – **зонындзинадтæ фылдæр кæнын**. Ам скъоладзаутæн æмбарын кæнын хъæуы æппæтдунеон наукайы иу къабаз кæй у, йæ сæйрагдæр хæйтты йын зонын кæй хъæуы; уыцы зонындзинадты бындурыл та аразын логикон хъуыдыкæнынад.

2-аг нысан – **æхсæны культурæ бæрзондæр кæнын**мæ хауы скъоладзауты коммуникативон арæхстдзинад, ома дзургæ æмæ фысгæ ныхасы рæст, монологон æмæ диалогон ныхас, раст æмæ æнæрæдыдæй фыссын. Уыдон иумæ сты адæймаджы иумæйаг культурæйы бæрæггæнæнтæ.

Программæйы мидис

1. **Вазыгджын дзырдтæ**. Иумæйаг æмбарынад вазыгджын дзырдты тыххæй. Арæхдæр цы вазыгджын дзырдтæ æмбæлынц, уыдоны растфыссынад хуымæтæг хуызтæ.

2. Ныхасы хæйттæ:

1) **Номдар**. Номдарты тасындзæг иууон æмæ бимрæон нымæцты. Номдарты бимрæон нымæцы арæзты хицæндзтæдтæ: 1) хъæлæсон **а** æмæ **о**-йы ивынад хъæлæсон **æ**-мæ; 2) бимрæон нымæцы фæсæфтуан **т**-йы дывæркæнынад, 3) æмхъæлæсонты къордæй цы дзырдтæ фæвæййынц, уыдоны **т**-йы разæй хъæлæсон **ы**-йы фæзынд. Номдарты растфыссынад.

2) **Миногон**. Миногонты тасындзæг. Хъуыдыйæдтæ аразгæйæ, сæ хъуыдымæ гæсгæ, хæстæг, стæй ныхмæ чи лæууы, ахæм миногонтæ æвзарын зонын.

3) **Номивæг**. Цæсгомон номивджытæ, сæ тасындзæг æххæст хуызы. Цæсгомон номивджытæй раст пайда кæнын ныхасы, сæ растфыссынад.

4) **Мивдисæг**. Мивдисæджы ивынад цæсгæмттæм æмæ нымæцтæм гæсгæ нырыккон, ивгъуыд æмæ суинаг афонты (æргомон здахæны). Мивдисæджы кæрæтты растфыссынад. Хайыгтæ **нæ** æмæ **нал**-ы растфыссынад мивдисæгимæ.

5) **Фæрсдзырд**. Иумæйаг æмбарынад. Фæрсдзырдтæ иртасын ахæм фæрстытæм гæсгæ: **кæм?**, **кæдæм?**, **кæцæй?**, **кæд?**, **куыд?** Арæхдæр чи æмбæлы, уыцы фæрсдзырдты растфыссынад.

Дзырдтуатон куыст. Хъуыдыйæдтæ æвзаргæйæ, хъуыдымæ гæсгæ æмхуызон кæнæ ныхмæвæрд номдартæ, миногонтæ æмæ мивдисджытæ æвзарын. Хъуыды бæлвырддæр æмæ аивдæр дзырдтæй аразын. Ныхас уыцы иутæдон дзырдтæй сыгъдæг кæнын.

3. Хъуыдыйад:

1) Хъуыдыйады æмхуызон уæнгтæ бæттæгтæ æмæ, фæлæ, тæ-имæ, стæй æнæ бæттæгтæй. Ранымады интонации; æмхуызон уæнгтæ кæрæдзийæкъæдзыгæй хицæн кæнын; æмхуызон уæнгтимæ хъуыдыйæдтæ аразын.

2) Вазыгджын хъуыдыйадимæ зонгæ кæнын. Бæттæгтæ æмæ, фæлæ, та-йы фæрцы баст вазыгджын хъуыдыйæдтæ аразын зонын. къæдзыг вазыгджын хъуыдыйады.

4. **Сидæн**. Хъæлæсы уагæй сидæн хъуыдыйады раст кæсын. Сидæн къæдзыг æмæ хæры нысанæй хицæн кæнын.

5. Комкоммæ ныхас.

- 1) Комкоммæ ныхасимæ зонгæ кæнын. Хъуыдыйæдтæ авторы дзырдты фæстæ æвæрд комкоммæ ныхасимæ.
- 2) Комкоммæ ныхас хъæлæсы уагæй хицæн кæнын зонын. æрхæцæн нысæнттæ комкоммæ ныхасимæ (дыстыæлф, дыкъæдзыгтæ). Комкоммæ ныхас кæм уа, ахæм хъуыдыйæдтæ аразын.

6. Афæдзы дæргъы цы æрмæг ахуыр кодтой, уый фæлхат кæнын.

- 1) **Ныхасы рæзтыл куыст.** Цы æрмæг бакастысты, уымæн пълан аразын. Текст (70-90 дзырды) сæрмагонд пъланмæ гæсгæ бæстон æмæ цыбырæй хи ныхæстæй дзурын, йæ формæ йын ивгæйæ (цæсгом, афон, комкоммæ ныхас æмæ æнд.). нывмæ гæсгæ радзырд ныффыссын. Фыстæг ныффыссын æмбалмæ, хæстæгмæ. Исты цау кæнæ фæзынд чысыл радзырды хуызы ныффыссын. Къласы, скъолайы цардæй къулы газетмæ уацхъуыд фыссын (ома, публицистон стилай пайда кæнын).
- 2) **Сыгъдæгфыссынад.** Иухаххон тетрады рæсугъд, раст æмæ тагъд фыссын ахуыр кæнын.
- 3) Контролон диктантæн- 8 сахаты.

Цыппæрæм къласы ахуыры азы кæронмæ ахуырдаутæ хъуамæ зоной:

- вазыгджын дзырдты тыххæй æмбарынад;
- ныхасы хæйтты нысаниуæгтæ æмæ сæ грамматикон æууæлтæ: номдар, миногон, номивæг, фæрсдзырд;
- хъуыдыйады æмхуызон уæнгтæ æмæ арæхсой;
- орфографион æмæ каллиграфион æгъдауæй 70-80 дзырдæй арæзт текст раст фыссын;
- номдартæ тасындзæг кæнын;
- миногонты тасындзæджы хицæндзинæдтæ иртасынмæ;
- цæсгомон номивджытæй ныхасы раст пайда кæнынмæ;
- мивдисджытæ ифтындзæг кæнынмæ;
- фæрсдзырдтæ фæрстытæм гæсгæ иртасынмæ;
- Æмхуызон уæнгтимæ хъуыдыйæдтæ аразынмæ;
- комкоммæ ныхас хъæлæсы уагæй хицæн кæнынмæ;
- исты цау кæнæ фæзынд чысыл радзырды хуызы ныффысынмæ.

Райдайæн кълæсты мадæлон æвзаг ахуыр кæныны программæ арæзт у кæрæдзиуыл баст æртæ хайæ:

1. Кæсын-фыссын ахуыр кæнын, фæсурокты кæсын æмæ ныхасы рæзт.
2. Литературон кæсынад (къласы æмæ фæсурокты) æмæ ныхасы рæзт.
3. Фонетикæ, лексикæ, грамматикæ, растфыссынад æмæ ныхасы рæзт.

Дзырдутон диктантты дзырдты нымæц вæййы:

- 1-аг къласы — 5 — 7;
- 2-аг къласы — 7 — 9;
- 3-аг къласы — 9 — 10;
- 4-æм къласы — 10 — 12.

Контролон диктантты дзырдты нымæц хъуамæ уа:

1-аг къласы: 8 - 10 - ахуыры азы фыццаг æмбисы æмæ 20 — 25 — афæдзы кæрон.

2-аг къласы: 25 — 30 - ахуыры азы фыццаг æмбисы, 30 — 40 — афæдзы кæрон.

3-аг къласы: 35 — 50 — ахуыры азы фыццаг æмбисы, 40 — 60 — афæдзы кæрон.

4-æм къласы: 50 — 70 — ахуыры азы фыццаг æмбисы, 60 — 80 афæдзы кæрон.

Изложениы текстæ алы къласы дæр фæвæййынц 15-20 дзырдыфылдæр.

Контролон фысгæ куыстыты бæрæггæнæнтæ.

Контролон диктант.

2-4 кълæсты контролон диктантæн бæрæггæнæн æвæрд цæуы мæнæ ацы бæрцбарæнтæм гæсгæ:

Бæрæггæнæн «5» æвæрд цæуы æнæрæдыд, каллиграфимæ гæсгæ раст, аив фыст диктантæн, иу чысыл орфографион кæнæ пунктион рæдыд дзы куы уа, уæддæр.

Бæрæггæнæн «4» æвæрд цæуы 2 орфографион кæнæ 2 пунктион рæдыдæй фылдæр кæм нæ уа, ахæм диктантæн, кæнæ та æппæт куыст аив фыст нæу, ис дзы 1 орфографион æмæ 2 пунктион рæдыды, стæй срастгæндтæ æмæ каллиграфион аиппытæ.

Бæрæггæнæн «3» æвæрд цæуы, 3-5 орфографион кæнæ 6 пунктион йе та 3 орфографион æмæ 4 пунктион, 2 орфографион æмæ 5 пунктион, 4 орфографион æмæ 4 пунктион, науæд 5 орфографион рæдыдæн.

Бæрæггæнæн «2» æвæрд цæуы, 6 орфографион рæдыдæй фылдæр кæи уа, ахæм куыстæн.

Уæлæмхасæн (грамматикон) хæслæвæрд

Бæрæггæнæн «5» æвæрд цæуы, хæслæвæрдтæ иууылдæр раст æххæстгонд, куы уой, уæд.

Бæрæггæнæн «4» æвæрд цæуы, хæслæвæрдтæн сæ 3/4 хай æххæстгонд куы уа, уæд.

Бæрæггæнæн «3» æвæрд цæуы, хæслæвæрдтæн сæ 1/2 хай æххæстгонд куы уа, уæд.

Бæрæггæнæн «2» æвæрд цæуы хæслæвæрдтæн сæ фылдæр хай æххæстгонд куы нæ уа, уæд.

Фиппаинаг. Уæлæмхасæн хæслæвæрд æххæст кæнгæйæ ахуыргæнинаг орфографион æмæ пунктион рæдыдтытæ куы руадза, уæд уыдон дæр банымайын хъæуы диктанты рæдыдтытимæ иумæ. Рæдыдтыты нымæц нысангонд цæуы афтæ: 1/2-орф./пункт., кæнæ та орф.-1 пункт.-2

Сæйраг домæнтæ скъоладзауты зонындзинæдтæ æмаг арæхстдзинæдтæм

Скъоладзаутæ хъуамæ зоной

- 4-æм къласы ирон æвзаджы грамматикæйæ цы темæтæ сахуыр кодтой, уылонæн сæ сæйрагдæрты раиртæстытæ;
- вазыгджын дзырдты тыххæй æмбарынад, сæ растфыссынад;
- ныхасы хайтты тыххæй æмбарынад;
- номдарты тасындзæг иуон æмæ бирæон нымæцты, сæ растфыссынад;
- миногонты нысаниуæн, сæ растфыссынад;
- цæсгомон номивджытæ. Сæ тасындзг, сæ растфыссынад;
- мивдисджыты ивынад цæсгæмттæм, афонтæм æмæ нымæцтæм гæсгæ;
- фæрсдзырдты иумæйаг æмбарынад;
- хъуыдыйады æмхуызон уæнгтæ бæттæгтæ *æмæ, та, фæлæ*-имæ;
- вазыгджын хъуыдыйæдтæ бæттæгтæ *æмæ, фæлæ, та*-имæ;
- сидæн, æрхæцæн нысæнттæ сидæнимæ;
- комкоммæ ныхас, æрхæцæн нысæнттæ комкоммæ ныхасимæ.

Скъоладзаутæ хъуамæ арæхсой:

- орфографион æмæ каллиграфион æгъдауæй 70-80 дзырдæй арæзт текст фыссынмæ;
- вазыгджын дзырдтæн сæ аразæг хайттæ бæрæг кæнынмæ;
- синонимтæ æмæ антонимтæй пайда кæнынмæ;

- номдартæ тасныдзæг кæнынмæ;
- миногонты тасындзæджы хицæндзинаæдтæ амонынмæ;
- цæсгомон номивджытæй ныхасы раст пайда кæнынмæ;
- мивдисджытæ ифтындзæг кæнынмæ;
- фæрсдзырдтæ фæрстытæм гæсгæ иртасынмæ;
- æмхуызон уæнгтимæ æнæ бæттæгтæй æмæ бæттæгтимæ хъуыдыйæдтæ аразынмæ;
- бæттæгтимæ вазыгджын хъуыдыйæдтæ аразынмæ;
- комкоммæ ныхас хъæлæсы уагæй хицæн кæнынмæ;
- цау кæнæ фæзынд чысыл радзырды хуызы ныффыссынмæ;
- сидæн хъæлæсы уагæй æмæ æрхæцæн нысæнттæй хицæн кæнынмæ;
- пъланмæ гæсгæ æмæ æнæ пъланæй сочинени æмæ изложении фыссынмæ;
- диалог æмæ монологон ныхас аразынмæ;
- тексты сæйраг хъуыды бæрæг кæнын æмæ йæ хæйттыл дих кæнынмæ;
- текстæн сæргонд хъуыды кæнынмæ;
- радзырдтæ цæттæ райдайæн æмæ цæттæ кæронмæ гæсгæ ныффыссынмæ;
- текстæн лексикон анализ скæнынмæ.

Дзырдут

скъоладзауты ныхасы рæзтыл кусынæн спайда кæнинаг дзырдтæ

4- æм кълас

Номдартæ

Абзац, алтæами, æндах, æнус, æрфыст, бастдзинад, булæ-мæргъ, дыкъæдзыгтæ, дыстæлф, дзывылдар, дзырдут, ерыс, зæгъинаг (хъуыдыйады уæнг), зындзинад, къахвæндаг, къæр-ных, къухдарæн, мидис, мыхуыр, намыс, номивæг, нывкæны-над, нысан, равдыст, разамонæг, развæндаг, рауадзæг, сахар, сахатгæнæг, сæлфынæг, сæргълæууæг, сидæн, тæлмац, тæлмац-гæнæг, тæрккæвда, тымбылæг, уаддымгæ, уарзондзинад, уацмыс, уацхъуыд, уæздандзинад, уæнг, фæлварæн, фæлгонц, фæллойдæнæг, фæрсдзырд, фæсивæд, фæсномыг, фидæн, фип-паинаг, фыдæлтæ, хатдзæг, хауæн, хæслæвæрд, хурныгуылæн, хурныгуылд, хурыскаст, хурыскæсæн, хъæбул, хъæубæстæ, хъуыддаг, цæвд, цæрæнбынат.

Миногонтæ

Адæмон, алыхуызон, æвзæр, æддагбынатон, æнад, æмхуызон, æрхуыз, æргом, æмраст, æхсæнадон, дæттынон, дывæр-гонд, иртæстон, къæрцхъус, къæсхуыр, мæйрухс, мидисджын, мыхуыргонд, намысджын, номон, нырыккон, нысангонд, рауагъдадон, растæрдæ, саудалынг, саузæрдæ, сауцъар, сæрыстыр, сыгъдæгзæрдæ, сырх-сырхид, тематикой, уарзон, уæздан, урс-урсид, фæллойдæн, фæллойдæрзаг, фæлмæнзæрдæ, фæсарæй-наг, хæрзæгъдау, хæрзконд, хурыскæсæйнаг, хуссайраг, хуызæнон, цæдисон, цæстуынгæ.

Мивдисджытæ

Æвзарын, æлхæнын, æууæндын, æргом кæнын, æртæхын, æртонын, æрттивын, æрфыссын, бæттын, дарын (фос), дарын (æхца искæмæй), дарын (зæрдыл), дызæрдыг кæнын, ерыс кæнын, иртасын, мыхуыр кæнын, ныв кæнын, равдисын, тасын-дзæг кæнын, тындзын, хатдзæгтæ кæнын.

Номивджытæ

Æз, ды, уый, мах, сыхах, уыдон.

Фæрсдзырдтæ

Абон, алкæд, ам, æнæбары, æвиппайды, æдзух, æрæджиау, бынæй, дард, дæле, дæлиау, иннæрдыгæй, никуы, райсом, раджы, разæй, сабыргай, тагъд, тынг, уæле, уæлиау, уырдыгмæ, уым, уырдыгæй, фале, фæсте, хæрдмæ, хинымæр, хорз.

Æнæфæхицæнгæнгæ иуæгтæ

Афтид къух цыбыр у. Æвдадзы хос. Æргом ныхас хæлардзинад нæ халы. Бар нæ дæтты. Дæ рын бахæрон. Донласт хуылыдзæй нал тæрсы. Зивæджы мад мæгуыр у. Зæрдæхудты бацæуын. Зæрдиаг салам. Иумæйаг тых дур халы. Къах æрæвæ-рæн дзы нæй. Къухтæ æруадзын. Раттæджы къух райсаг у. Раст дзырдæн æмбал нæй. Сæрæй дуæрттæ кæнын. Сæрыстыр уæвын. Сыгъзæрин къухты хицау. Тыхæй ницы бакæнæн ис. Хъус дарын. Цæсгом фæчъизи кæнын. Циныл цин æфтауын. Чысылæй-стырæй.